

az ügyek intézésében. Elsősorban itt a tag kereseti joga jön figyelembe, miként azt a K. T. 174. §-a részvénytársaság tekintetében szabályozza és miként azt a német és osztrák törvény a k. f. t. tagjának is bizonyos korlátok között megadja. A magyar tervezet 57. §-a igyekszik e kereseti jog körét némileg tágítani, azonban megoldása nem mondható szerencsésnek. Megtámadható lenne a tagok összességének oly határozata, amely a törvénybe vagy a társasági szerződésbe ütközik, avagy a társaság érdekeit szándékosan és súlyosan sérti. Ez a rendelkezés a bíróságot a k. f. t.-ok közgámjává tenné meg, mert annak kellene megítélnie, vajjon valamely határozat a társaság érdekeinek megfelel-e vagy nem. Logikai hiba továbbá a sértés szándékosságát tényálladáki elemmé tenni, amikor a határozat megtámadhatóságára nézve nyilván teljességgel közömbös, vajjon annak érdeksértő volta szándékosságon alapul-e vagy nem. Egyéb irányokban is elég mostohán gondoskodik a tervezet a kisebbségi jogok védelméről. Az ezt tárgyazó szabályoknak csak elenyésző csekély része van kényszerítő jelleggel felruházva (66. §.); a társasági szerződés tehát biztosíthatja a többség diktatúráját. Nincs gondoskodás arról, hogy a tagok gyűlésének napirendjét a meghívóban közölni kelljen és hogy a gyűlésen más tárgy felől tanácskozni és határozni ne lehessen (62. §.). Elmosódottan és kevésbé megnyugtató módon van szabályozva a tagnak az a joga, hogy az ügyvezetőktől „a méltányosság határai között” követelhesse azt a ténybeli felvilágosítást, amelyre szüksége van, hogy szavazó jogát gyakorolhassa (63. §. 1. bek.).

A fentiekben érintett hiányok a konstrukcióra és az alapelvekre vonatkoznak, s nem azoknak részletes keresztülvitelére. Az utóbbi szempontból a bírálatba bele sem bocsátkozunk, mert a tervezet mai szövege oly kezdetleges, jogászai kidolgozása és az élő jog intézményeibe való bekapcsolása oly hiányos, hogy a részletes bírálatot alig bírná ki. A kérdés nagyjelentősége és sürgős volta mindenképp megérdemelné, hogy a kormány mielőbb egy szabatosan felépített és a modern igényeket kielégítő új tervezettel lépjen a nyilvánosság elé.

M. A.

Járásbíróságaink hatáskörének klépítése. Polgári és büntető pereinkben elsőfokulag több mint egy félszázadja a járásbíróságok és törvényszékek járnak el. Az elsőfoku igazságszolgáltatást ellátó ezen hatóságok hatáskörének megosztása tekintetében az alapelv megszervezésük óta (1868 : LIV. t.-c.) az, hogy a kisebb fajsúlyú ügyekben a járásbíróságok procedálnak, a nagyobbakban a törvényszékek. De ugyancsak kezdettől fogva az az irányelv lebeg jogalkotásunk előtt, hogy a járásbíróságok hatásköre kiterjesztessék és oda oly ügyek utaltassanak, amelyek eddig a törvényszékek hatáskörébe tartoztak.

Ez a törekvés vitán felül helyes. Helyes azért, mert a decentralizáció jegyében áll és annak felbecsülhetetlenül nagy előnyeit nyújtja. A decentralizálás szervezetpolitikai elvének érvényesülése folytán ugyanis az igazságügyi igazgatás egyre

közelebb jut a polgárokhoz, ezenfelül azonban igen jelentékeny társadalomgazdasági és kulturális előnyök háramlanak a közre. Tegyük fel, hogy gödöllői házaselek házassági bontó-pert, enyingi érdekeltek vételár iránti, vagy örökösödési pert indítanak és a hagyaték értéke, illetve a vételár 25 millió korona értéket meghalad. Ez esetekben a gödöllőieknek a pestvidéki, az enyingieknek a veszprémi törvényszékre kell utazniuk, a felekkel és ottani ügyvédekkel együtt, sokszor a tanuk egész légiójának is, holott az enyingi és gödöllői járásbiróságok ügyüket ép úgy elintézhették, mint az említett törvényszékek. A felhívott törvényszéki székhelyekre utazás nemcsak hogy fárasztó lehet az érdekeltekre, de jelentékeny munkaidőt emészt fel hiábavaló módon, tényleges kiadásokkal is jár és így egyképen hátrányos az egyénekre és a közre. Ezzel szemben az említett ügyeknek a járásbiróság hatáskörébe történő utalása folytán egyfelől ezek a hátrányok el-esnek, másfelől pedig az igazságszolgáltatási szervezet decentralizációja elkerülhetetlenül maga után vonja azt, hogy a kis helyek, községek, a kis városok minél jobban kiépüljenek, több ügyvéd, tisztviseelő telepedjen le, iskolák létesüljenek, ipar, kereskedelem fejlődjön, szóval: kellő egyensúly álljon elő város és vidék között.

A decentralizálás helyes szervezetpolitikai elve e nagyfotosságú körülményekre tekintettel mindenkor meg is nyilvánult törvényhozásunkban és ép ezért családással tettem le a Polgári eljárás és az igazságügyi szervezet módosítása tárgyában megalkotott 1925. évi VIII. t.-c.-et és a kapcsolatos 25800/1925. I. M. sz. rendeletet, amelyek ennek az irányzatnak továbbvitele tekintetében semmit sem adnak. Nem adnak pedig ép most, amikor leginkább lehetne, mert hiszen az ezidőszertint kisebb területünkön könnyebb belterjesebben kiépíteni az intézményeket, mint volt, vagy lesz lehetséges nagyobb területen — és leginkább kellene azért, mert mai helyzetünkben kulturfölényünknek fokozódóan nagyobbak kell lennie, mint volt a múltban. Nézetem szerint kifejezetten *célul* kell kitűzni a járásbiróságaink hatáskörének teljes kiépítését, ami annyit tesz, hogy a járásbiróságokat az elsőfoku bíraskodás osztatlan intézményeivé kell kiépíteni, vagyis vég-eredményben a járásbiróságok hatáskörébe kell utalni az összes polgári és büntető perek ellátását.

Szándékosan mondtam, hogy a járásbiróságok hatáskörének fenti értelemben történő teljessé kiépitése csak célkitűzés. Nem tartom helyesnek ugyanis, hogy e végső cél egy lépéssel, máról-holnapra valóstíttassék meg. Nézetem szerint két fokozatban kellene a kitűzött programot keresztülvinni. Az első lépés az lenne, hogy a járásbiróságok hatáskörét 1. azokban a vagyoni perekben, amelyekben ma csak

25 millió korona perértéken alul járnak el (Pp. 1. §. 1. pont.) felemeljük a békebeli 2500 K perérték duplájára, illetve, miután ez ma 85 millió koronának felel meg, mondjuk 100 millió koronára, 2. ide utaljuk továbbá ugyanezen értékhatárig a Pp. 2. §. 2. bek. 1—8. pontjaiban jelzett, tehát azon polgári pereket is, amelyekben ma a legcsekélyebb perérték mellett is a törvényszékek járnak el (hitbizományi viszonyból származó, részvénytársasági közgyűlési határozatok megtámadása iránti, stb. perek), továbbá 3. a státus-pereket (házaassági, gondnokság alá helyezési, gondnokság megszüntetése, kiskorúság meghosszabbítása, gyermek törvényességének megtámadása iránti per, holtánnyilváníti eljárás) és 4. azokat a büntető pereket, amelyekben az 1921 : XXIX. t.-c. értelmében ma is a törvényszékek mint egyes bíróságok járnak el (testi sértés, lopás, sikkasztás, orgazdaság és család bizonyos esetei) stb. Csakis az új rend megszilárdulása után kerülne azután a sor a második, a befejező lépés megtételére.

Talán nem felesleges megemlíteni, hogy a járásbíróságok hatáskörének a megjelölt értelemben történő fokozatos és teljes kiépitése nem jelenti szükségszerűen azt, mintha az oda utalt ügyekben feltétlenül egyes bíróságnak kellene eljárni és nem járhatna el a nagyobb fajsúlyiakban tanács. Az elsőfoku bíróság ugyanis bizonyos ügyekben továbbra is tanácsban alakulhatna és bizonyos ügyekben formalisztikusabb, vagy speciális eljárás szerint járna el. De az, amiben a reform következetes végiggondolásakor az állásfoglalást nem mellőzhetjük: a felelősségi szervezet és hatáskör kérdése. E kérdések bővebb taglalását és indokolását ezuttal mellőzve, nézzem az, hogy a törvényszékek, a járásbíróságok hatáskörének fokozatos kiépitésével párhuzamosan, mint a felelősségi bíróság kizárólagos szervei volnának kiépitendők, amelyek azonban kisebb fajsúlyú ügyekben harmadfokulag, mint felülvizsgálati bíróságok is funkcionálnának. Az ítélőtáblák természetesen megszűnnének.

Ma Csonkamagyarországon 140 járásbíróság, 24 törvényszék és 5 ítélőtábla van. Miután a járásbíróságok hatáskörének kiépitése folytán 7 egészen kis törvényszék továbbfennállásának létjogosultsága is megszűnne, a budapesti és pestvidéki törvényszék pedig egy szervezetbe olvadna össze, a vázolt reform befejezése 140 egységes elsőfoku, 16 másodfoku felelősségi és 1 felülvizsgálati bíróságot találna életben, egyszerűbb igazságügyi szervezetet, lényegesen kevesebb személyi és dologi kiadással.

Dr. Balla Ignác.